

ligger i detaljerne“ og undertiden i marginerne. Hylland Eriksen og Sivert Nielsen tog de store navne og de store bøger. Sært nok udelod de Thorstein Veblen, den oprørske norsk-amerikaner, som trak på sider af amerikansk indianerkultur (fx potlatch) i sine etnografiske portrætter af amerikanske opkomlinge. *Antropologiens historie* er en strømlinet tur ned ad almindelighedernes hovedgade. Jeg vil anbefale bogen til førsteårsstuderende og deres lærere med de forbehold, jeg har skitseret.

*Jonathan Schwartz
Institut for Antropologi
Københavns Universitet
Oversat af Hanne Veber*

**Alf Hornborg & Gísli Pálsson (eds.):
Negotiating Nature: Culture, Power, and
Environmental Argument. Lund Studies in
Human Ecology 2. Lund: Lund University
Press 1998. ISBN 917966-582-9. Pris:
uoplyst.**

Udgangspunktet for denne bog er bidragydernes deltagelse i et forskningsprojekt finansieret af Nordisk Ministerråd, der skulle bidrage til „Social Science Research on Environmental Policy Issues“ (s. 7). „Forskerholdet“ (s. 7), som det hedder, var ti etnologer og antropologer fra Sverige og Island, en enkelt etnolog fra Norge plus en engelsk kommentator. Dette er måske et forskerhold, men deltagernes forskningsinteresser er bemærkelsesværdigt forskelligartede. Holdet har undersøgt „a very diverse set of concerns“ (s. 7), skriver Alf Hornborg og Gísli Pálsson med rette i indledningen. Nogle har været optaget af naturen som en biofysisk realitet, andre har set naturen som en sociokulturel konstruktion, og endelig har nogle set den som en kompleks hybrid af de to (s. 7-8). Bidragyderne er også, ifølge Hornborg og Pálsson, delt med hensyn til hvorvidt deres forskning er baseret på et ægte engagement eller „concern for the ecological aspects of the human predicament“ (s. 8), og de to redaktører siger derfor, at de kun kan håbe, at de taler på de fleste bidragydernes vegne, når de skriver, at „the study of culture can help environmentalists to a better understanding of human ecology and a more informed discourse on the search for sustainable ways of living“ (s. 8). Indledningen skaber en vis spænding hos læseren. Hvem blandt bidragyderne har

ikke forsket ud fra sådant et genuint økologisk engagement? Man gætter på, at det er dem, for hvem naturen er en sociokulturel konstruktion. Man får således fornemmelsen af, at der ikke er tale om ét, men snarere om mindst to hold, der spiller mod hinanden. Dette spil kunne være spændende, men holdene går ikke rigtigt i clinch med hinanden. Og det er synd, for det er netop disse uundersøgte konflikter, der blokerer for kulturvidenskabernes bidrag til miljøpolitikken. Men der er ikke noget, der forhindrer læseren i selv at spille bidragene op imod hinanden.

Et af de bidrag, som redaktørerne fremmentlig har opfattet som „konstruktivistisk“ (men som nok er det mindst konstruktive, hvis man opfatter naturen som en ydre biofysisk virkelighed), er Connie Reksten Kapstads „Nego-tiating Environmental Identity“. Det er en revideret version af en artikel fra 1997 om unge norske miljøaktivister i 1980'erne og 1990'erne, baseret på en fænomenologisk begrundet teori om en slags kroppens politik med skjulte aner tilbage til Bataille og de Sade. Argumentet er, at aktivisterne deltager i demonstrationer og udfordrer politiet ud fra et ønske om at markere sig kropsligt og at føle spændingen og den korporlige vold. Det er et udfordrende argument, men det kunne lige så godt bruges på en hvilken som helst anden type demonstrant. Forfatterens hensigt, bedyres det noget defensivt, er „to take today's environmentalism seriously“ (s. 80). Men artiklens virkning på magthaverne, der sætter den miljøpolitiske dagsorden, kunne snarere tænkes at blive at de motiveres til at affeje (måske med rette) miljøaktivisternes politik som useriøs.

Orvar Löfgren kan også tænkes at høre til dem som redaktørerne opfatter som holdspillere hos konstruktivisterne. I Löfgrens artikel, „Motion and Emotion: The Microphysics and Metaphysics of Landscape Experiences in Tourism“, er konstruktionsprocessen lige så meget korporlig som intellektuel, hvilket falder godt i tråd med Kapstad. Löfgren argumenterer for, at landskabets kulturelle betydning i høj grad er et produkt af, hvordan man bevæger sig fysisk igennem landskabet, og tesen underbygges af en nyttig historisk præsentation af britisk, amerikansk og svensk landskabstænkning. Artiklen har, som titlen antyder, implikationer for turismepolitik, men det er svært at se, hvad det har at gøre med miljøpolitik eller „the ecological aspects of the human predicament“ (begreberne økologi og

miljø spiller ingen rolle i teksten). Löfgrens dekonstruktion af landskabsæstetikken skaber snarere et dilemma for dem, der opfatter naturen som en biofysisk realitet, fordi han viser at landskabets biofysiske virkelighed ikke bare er en mental konstruktion, men en konstruktion, der bliver til gennem den måde, vi vælger at bevæge os på som biofysiske skabninger. Det bliver derfor svært at skelne imellem, hvad der er biofysisk, og hvad der er konstruktion.

Implikationerne af dette dilemma bliver åbenbare i Birgitta Svenssons artikel „The Power of Cultural Heritage Tourism: Relations between Culture and Nature in Historical Landscapes“. Den bygger på franske og britiske teorier om rumlig praksis, og derved betoner den også aktørernes fysiske aktivitet, i dette tilfælde i forbindelse med kulturarvsturismens konstruerede historiske virkeligheder. Den stigende sammenblanding af natur- og kulturarv, som forfatteren påpeger, gør at naturen bliver opfattet snarere som en konstruktion end som en biofysisk virkelighed.

Katarina Saltzmanns „Rural Nature: Ideology Versus Practice in a Controversial Country“ danner et værdifuldt konkret brohoved til dem, der vil forholde sig konstruktivt (frem for dekonstruktivt) til den miljøpolitiske dagsorden. Saltzman er kritisk over for de ideologiske implikationer af sammenblandingen af landskabs- og naturbegreberne, som hun sammenholder med den sociale og biofysiske virkelighed som landbrugsbefolkningen oplever på Öland. Ebba Lisberg Jensens artikel „Negotiating Forests: The Concept of Biodiversity in Swedish Forestry Debate“ spænder ligeledes mellem en nyttig vurdering af begrebet „biologisk mangfoldighed’s historiske udvikling og ideologiske indhold og en indsigtfuld analyse af begrebets betydning for debatten omkring den biofysiske virkelighed, de svenske skove udgør.

Alf Hornborg, der præsenteres som humanøkokolog, forsøger at etablere en teoretisk broforbindelse mellem de to hold i artiklen „From Animal Masters to Ecosystem Services: Exchange, Personhood, and Ecological Practice“. Her lægges blandt andet vægt på, hvorledes mennesker bygger på menneskelige sociale og økonomiske udvekslingsrelationer i konstruktionen af deres naturopfattelser, og han rejser den mulighed, at der kan være tale om en form for parallelitet i disse relationer. Disse overvejelser er især relevante i miljøpolitikken på grund af den stigende tendens i miljøforvaltningen til at vurdere naturens værdi

ud fra implicite og eksplicite økonomiske principper.

Med den empirisk detaljerede „Reindeer-Pastoralism Politics in Sweden: Protecting the Environment and Designing the Herder“ af Hugh Beach er vi ovre på den anden siden af broen og inde på et klart policy-orienteret em-neområde, hvor begrebet økologi er med fra første sætning. Artiklen vil være nyttig for dem med interesse for samisk etnologi og teorien om „the tragedy of the commons“, da tragedien åbenbart er godt i gang i Nordsverige.

Agnar Helgason, Ó

inn Ó

insson og Gísli Pálsson’s artikel „Property, Knowledge, and Agency: The Objectification of Icelandic Fishing“ er samlingens tunge dreng, målt i forhold til dens miljøpolitiske relevans. Historien om, hvordan fiskekvoter baseret på problematiske fiskebestandsoptællingsmetoder bruges til at etablere nærmest „feudalkapitalistiske“ kontrolformer over Islands vigtigste naturressource, er meget tankevækkende. Artiklen bærer også præg af bogens eneste rigtige fælsnævner, som er en slags fænomenologisk vægtlægning af praksis. Man oprøres således over nedprioriteringen af fiskernes erfaringsbaserede viden om havet, når industrien overtages af landbaserede interesser. Men det er også tænkeligt, at den moderne fiskeriteknik har spillet en rolle i overflødigførelsen af fiskernes kundskaber og dermed banet vejen for en omorganisering af fiskeriet, hvor det er kapital, videnskab og teknik frem for kropslig erfaring, der driver værket. Fiskerne fremhæves som et bærende element i den islandske kultur, men når fiskerne klager over indførslen af, hvad de opfatter som feudal, landbaseret kontrol over adgangen til fælles ressourcer, kan man forestille sig, at der i virkeligheden er tale om en tilbagevenden til Islands traditionelle landorienterede, bondearistokratiske, samfundsideal, hvor man så meget skævt til fiskeriets underklasse. Artiklen bærer præg af et praktisk engagement rundt om bordene, hvor miljøpolitik bliver til, og af, at den ene forfatter, Helgason, er „biologisk antropolog“. Man kommer dybt ned i fiskeriets økonomiske og biologiske virkelighed. Artiklen danner også grundlag for teoretiske overvejelser i redaktørernes indledning til bogen, hvor fiskekvotesagen bruges til en nyttig problematisering af commons-teorien, der også sætter artiklen af Beach i relief.

Bogen afsluttes af Tim Ingolds ihærdige

forsøg på at skrive noget sammenhængende om bogen, men afslutningen er mest interessant i relation til Ingolds eget provokerende forsøg på at gentænke sammenhængen mellem mennesker og deres landskab og miljø ud fra et fænomenologisk grundlag. Det mest spændende ved bogen, som Ingold også lader ane, er dens mangel på sammenhæng. Dens modsætninger giver en del stof til eftertanke.

*Kenneth R. Olwig
Sveriges Lantbruksuniversitet
Institutionen för landskapsplanering, Alnarp*

Jesper Olesen: Børn som tv-seere. København: Gyldendal 2000. ISBN 87-00-48678-7. Pris: uoplyst.

Når børn ser tv og video sammen, møblerer de om. Væk med sofa, stole og kaffebord. Ind med madrasser, dyner og puder, så der kan hoppes, løbes rundt, puttes, skubbes, snakkes og reageres, mens oplevelserne står på. At se videofilm eller tv er ikke blot et spørgsmål om indhold i film eller udsendelse. Sammenhængen mellem mediet og rummets muligheder for udfoldelse er afgørende for det sociale sam-vær, en videoaften blandt udvalgte kammerater er. Der er lyd og bevægelse på medier og børn, mens det sker. Mulighederne for kropslig og fysisk aktivitet er en væsentlig del af oplevelsen og samtidig et værn mod de frygteligste gys. Børn bruger medier med kroppen. Det er en måde at tackle dem og det uhyggelige på, de selv har udviklet, og som skaber en beskyttende distance til de værste gys. De ser det selv som en væsentlig kompetence.

Men i familiens skød betragtes denne måde at bruge medier på som barnlig, ukoncentreret og forstyrrende. En adfærd, der skal aflægges. Når børn ser tv eller video sammen med forældre og søskende, sker det i sofa eller på stole omkring sofabordet. En scenografi, der vanskeliggør kropslig aktivitet. Det handler om at koncentrere sig om det udsendelses-indhold, der kan være potentielt udviklende, dannende og formøjende. Bevægelse og med-snakkeri betragtes som obstruktion. De kompetencer og beskyttelsesstrategier, børn selv har udviklet, bliver umulige at praktisere i familiernes rum.

For voksne står børns mediebrug i fremtidens tegn. For børn giver brugen af medier titler, kneb og erfaringer, de har brug for, når de skal hævde sig i hverdagens kammeratskabssammenhænge. To forskellige blik, to

forskellige interesser i det samme fænomen, som krydser klinger, når det gælder børn og deres måder at bruge medier på. Det fokuserer Jesper Olesens ph.d-afhandling *Børn som tv-seere* på. Forfatteren (f. 1964) er cand. com. fra RUC (1990) og nu forskningsadjunkt ved Center for Kultur-studier, Syddansk Universitet. *Børn som tv-seere* placerer sig som del af en moderne barn-domsforskning, hvor børn ikke længere kun betragtes som passive modtagere, ofre for vil-kår og udvikling, men også som aktører, der aktivt tager vilkår og muligheder i brug på egne måder. Det er mediernes sociale betydning for børn selv, der interesserer Jesper Olesen. Derfor spørger han ikke, hvad tv gør ved børn, men derimod, hvad børn bruger tv/video til. Grundlaget for hans arbejde er derfor ikke en udviklingsmodsatning mellem børn og voksne, men en lighed: „I denne bog vil jeg altså gå ud fra, at børn bruger medier i deres hverdags-liv på samme måde som voksne, men inden for rammerne af barndommen. [...] Jeg vil derfor undersøge børn som publikum i det dobbelte lys, at de både er betydnings-skabende aktører og underlagt et sæt af generationelle bestemmelser, der har en tendens til at placere dem i underordnede seerpositioner.“ (s. 10).

Det er der kommet en spændende, velskrevet og tankevækkende bog ud af. Den bygger på en mindre kvalitativ undersøgelse af, hvordan en gruppe børn i alderen 10-12 år ser tv og video i to forskellige sociale sammenhænge: i familien og i kammeratskabsgruppen. Jesper Olesen har været observerende gæst ved børnenes egne videoaftner, deltaget i familiernes tv-aftner og har derudover lavet kvalitative interview med både børn og voksne. Materialet er ikke stort nok til at være generelt repræsentativt, men sat ind i en forskningssammenhæng, hvor andre typer af undersøgelser bakker op, skaber det et væsentligt grundlag, der kan bygges videre på.

Jesper Olesen viser, hvordan børns mediebrug i kammeratskabssammenhænge styres af deres eget fortolkningsfællesskab. Her knyttes kompetencer til kropslighed og teknisk snilde, erfaring til viden om titler, særlige scener og teknikker. Det hele spiller en vigtig social rolle i børnenes indbyrdes forhandlinger og hierarkier i hverdagen.

I familiesammenhænge sættes denne selvstændighed ud af kraft. Her er det familiens, det vil sige forældrenes fortolkningsfællesskab, der bliver styrende for mediebrugen og for den forståelse af erfaring og kompetence,